

ΙΣΤΟΡΙΑ Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΟΜΑΔΑ Α

A1. Να αποδώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων

Φροντιστήριο της Τραπεζούντας

Σερπιέρι – Ρου

Σώμα Δημοφρουρών

Μονάδες 15

A2. Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Η συνολική έκταση των εθνικών κτημάτων ανερχόταν συνολικά σε:

- α. 370.000 στρέμματα
- β. 600.000 στρέμματα
- γ. 2.650.000 στρέμματα
- δ. 5.000.000 στρέμματα

2. Την ολοκλήρωση της αγροτικής μεταρρύθμισης αποφάσισε το 1917 η κυβέρνηση του:

- α. Γεωργίου Θεοτόκη
- β. Δημητρίου Γούναρη
- γ. Ελευθερίου Βενιζέλου
- δ. Κυριακούλη Μαυρομιχάλη

3. Στον μεσοπόλεμο η βρετανική εταιρεία ΠΑΟΥΕΡ ανέλαβε:

- α. την εγκατάσταση μονάδων παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος στην Αθήνα
- β. την εγκατάσταση τηλεφωνικού δικτύου στην Αθήνα
- γ. τη διευθέτηση των χειμάρρων
- δ. την κατασκευή του φράγματος στον Μαραθώνα

4. Στα πρώτα ελληνικά κόμματα δεν συγκαταλέγεται το:

- α. αγγλικό
- β. γαλλικό
- γ. ελληνικό
- δ. ρωσικό

5. Η ιδέα για την αρχή της δεδηλωμένης ανήκε στον:

- α. Δημήτριο Βούλγαρη
- β. Χαρίλαο Τρικούπη
- γ. Κωνσταντίνο Κανάρη
- δ. Επαμεινώνδα Δεληγιώργη

Μονάδες 10

A3. Να παρουσιάσετε : α) Τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα που κατοχυρώθηκαν με το σύνταγμα του 1844 (μονάδες 7)

β) Τους κοινωνικούς παράγοντες που οδήγησαν στο Κίνημα στο Γουδί (μονάδες 6)

A4. Να παρουσιάσετε : α) Τις ενέργειες του Κ. Κωνσταντινίδη στην εξέλιξη του Ποντιακού Ζητήματος (μονάδες 6)

β) Τα προβλήματα που συναντούσε η κατασκευή σιδηροδρομικού δικτύου στην Ελλάδα κατά τον 19^ο αι. (μονάδες 6)

ΟΜΑΔΑ Β

B1 Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις απαραίτητες πληροφορίες από το κείμενο που σας δίνεται, να παρουσιάσετε:

α. την άποψη του Δημητρίου Υψηλάντη, όταν έφτασε στην Πελοπόννησο κατά την έναρξη της Επανάστασης, για την οργάνωση της Επανάστασης και τη διοίκηση του νέου κράτους (μονάδες 13)

β. τις απόψεις των προκρίτων για το ίδιο θέμα. (μονάδες 12)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Παρουσιασθείς (ο Δ. Υψηλάντης) εις Ύδραν (το καλοκαίρι του 1821) ως πληρεξούσιος του Γενικού Επιτρόπου της Αρχής, υποδέχεται και αναγνωρίζεται υπό των προκρίτων· [...] Τότε οι ολιγαρχικοί [...] ζητούσι να επικυρώση την Γερουσίαν των, να διευθύνη δε τα πράγματα, και να κινή τα στρατεύματα, παρά των συγγενών και των οικείων των διοικούμενα, κατά τας αποφάσεις της Γερουσίας, ήτις έμελλε να ήναι το συμβούλιόν του· προ λίγου μάλιστα εφρόνου να τον ψηφίσωσι και αυτόν απλούν μέλος, μίαν και μόνην ψήφον έχοντα εις τας αποφάσεις της. Ο δε Υψηλάντης κατά την έννοιαν του τίτλου, πληρεξούσιος του Γ. Επιτρόπου, [...] εννοεί να ήναι υπέρτατος άρχων και να διευθύνη τα τε πολιτικά και τα πολεμικά κατά τινάς όρους· να ήναι δε ο πληρεξούσιος αρχιστράτηγος της Ελλάδος και τα στρατεύματα να εξαρτώνται και να διευθύνωνται απολύτως από αυτόν.

Σπηλιάδη, Ν., «Απομνημονεύματα (Α΄ 203-213)», στο Θέματα Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας από τις Πηγές, ΟΕΔΒ, Αθήνα 1998, σ. 92-93.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Είναι αξιοσημείωτος η προκήρυξις του Δημ. Υψηλάντου (6/18 Οκτωβρίου 1821) δι' ης διετάχθησαν αι εκλογαί προς συγκρότησιν της Εθνοσυνελεύσεως (της Επιδάουρου), διότι εις αυτήν πλην άλλων τονίζεται ότι ο αγών διεξήγετο υπέρ της απελευθερώσεως του λαού από πάσης καταπίεσεως όχι μόνον από της δυναστικής των Τούρκων, αλλά και από της οικονομικής των Χριστιανών ισχυρών. «Ηλθον», έγραφεν ο Υψηλάντης, «να διεκδικήσω τα δικάιά σας, την τιμήν την ζωήν, την περιουσίαν σας· ήλθον να σας δώσω νόμους δικαίου, δικαστήρια αμερόληπτα... Καιρός είναι να παύση πλέον η τυραννία όχι μόνο των Τούρκων, αλλά και η τυραννία των ατόμων εκείνων, τα οποία συμεριζόμενα τα αισθήματα των Τούρκων, ζητούν να καταπιέζουν τον λαόν[...]».

Σβώλος, Α., Τα Ελληνικά Συντάγματα, 1822-1975/1986, Η συνταγματική Ιστορία της Ελλάδος, Στοχαστής, 1998, σ. 62.

Β2 Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις απαραίτητες πληροφορίες από τα κείμενο που σας δίνονται, να παρουσιάσετε:

α. τους παράγοντες που διαμόρφωσαν κλίμα εσωτερικής κρίσης στην πρώτη κυβέρνηση της νεοσύστατης Κρητικής πολιτείας (μονάδες 13)

β. την κορύφωση της προσωπικής και πολιτικής αντιπαράθεσης μεταξύ πρίγκιπα και Βενιζέλου. (μονάδες 12)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Τα σοβαρά προβλήματα που γεννήθηκαν στην εφαρμογή του κρητικού συντάγματος του 1899 ήταν συνέπεια των ατελειών του. Για παράδειγμα, ο ύπατος αρμοστής οριζόταν ως αντιπρόσωπος των Μεγάλων Δυνάμεων στην Κρήτη, αλλά συνδεόταν και με το λαό της με μια «σύμβαση». Ήταν ο κεντρικός παράγοντας του κράτους και ο κύριος εκτελεστικός λειτουργός και σημαντικό στέλεχος της νομοθετικής εξουσίας. Όπως παρατηρούσε ο πρόεδρος της συντακτικής επιτροπής Ι. Σφακιανάκης, «το πρόσωπον του Ηγεμόνος είναι το κέντρον όλων των εξουσιών». Από την άλλη μεριά, τα μέλη της αρμοστειακής κυβέρνησης, σύμφωνα πάντοτε με το σύνταγμα, ήταν σύμβουλοι του πρίγκιπα, ελεγχόμενοι και άμεσα υπόλογοι σ' αυτόν μάλλον παρά στη Συνέλευση από την οποία προέρχονταν. Η Κρητική Συνέλευση, η οποία εκλεγόταν με γενική ψηφοφορία κάθε δύο χρόνια, δεν είχε σαφείς εξουσίες ούτε αρκετές αρμοδιότητες.

Μακράκη, Λ., Ελευθέριος Βενιζέλος 1864-1910, Αθήνα, ΜΙΕΤ, 1992.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Ημείς, Πρίγκηψ Γεώργιος της Ελλάδος, Ύπατος Αρμοστής εν Κρήτη Έχοντες υπόψη το άρθρον 65 του Συντάγματος Επειδή ο επί της Δικαιοσύνης Σύμβουλος, Ελευθέριος Βενιζέλος, όλως αναρμοδίως υπεστήριξε και δημοσία εξέθηκε γνώμας επί σπουδαιοτάτου ζητήματος του τόπου αντιθέτως προς το Ημέτερον φρόνημα και την εντολήν Ημών, απολύομεν αυτόν του αξιώματος του Συμβούλου επί της Δικαιοσύνης.

Εν Χαλέπα τη 18/3 /1901 Γεώργιος

Μητσοτάκης, Ε.Κ., Ο Επαναστάτης, το χρονικό του Θερισιανού αγώνα, Αίγαγρος, Αθήνα 1970.

ΚΥΚΛΟΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α

A1. Φροντιστήριο της Τραπεζούντας: σχ. Βιβ. σελ. 248 «Το Φροντιστήριο ... συνείδησης»

Σερπιέρι- Ρου : σχ. Βιβ. σελ. 26 « Η πιο γνωστή περιοχή ... εκατομμυρίων δραχμών»

Ροπαλοφόροι : σχ. Βιβ. σελ. 212-213 Προτείνεται οι υποψήφιοι να ξεκινήσουν με την θεματική πρόταση « Σπασμωδικό μέτρο του Πρίγκιπα Γεωργίου να αντιμετωπίσει την ταχύτατη επέκταση του κινήματος στο Θέρισο» και να συνεχίσουν « Η Κρητική Βουλή ... ορατή»

A2

1δ

2γ

3α

4γ

5β

A3. α) σχ. Βιβ. σελ. 71 «Οι κομματικές παρατάξεις ... κομματικών μηχανισμών»

β) σχ. Βιβ. σελ. 84-85 « Κατά τη περίοδο ... επιθυμίες τους»

A4. α) σχ. Βιβ. σελ. 250 « Στην Ευρώπη ... Σοβιετικής Ένωσης»

β) σχ. Βιβ. σελ. 33 « Στις μικρότερες ... του σιδηροδρομικού δικτύου»

ΟΜΑΔΑ Β

Β1 Όσο οι Έλληνες ήταν υπόδουλοι, σε γενικές γραμμές τηρούσαν κοινή στάση απέναντι στον κατακτητή. Όταν άρχισε η εκδίωξη των Τούρκων, άρχισαν οι συγκρούσεις μεταξύ των μέχρι τότε ομονοούντων. Το βασικότερο ζήτημα αφορούσε το ποιος και πώς θα διαχειριζόταν την εξουσία. Μια σειρά γεγονότων, που σχετίζονται με τη διαμόρφωση διαφορετικών απόψεων για το ζήτημα αυτό, οδήγησαν σ' ένα προστάδιο διαμόρφωσης των πρώτων πολιτικών κομμάτων.

Α) Τα γεγονότα αυτά συνδέονται με την κάθοδο του Δημητρίου Υψηλάντη στην επαναστατημένη Πελοπόννησο, ως πληρεξουσίου του αδελφού του Αλεξάνδρου, Γενικού Επιτρόπου της Φιλικής Εταιρείας, με σκοπό την ανάληψη της ηγεσίας της Επανάστασης. Όταν ο Δημ. Υψηλάντης έφτασε στην Ύδρα, οι Πελοποννήσιοι είχαν ήδη ορίσει από μόνοι τους κυβερνητικά όργανα τοπικής εμβέλειας. Ο Υψηλάντης θέλησε να επιβάλει ένα δικό του «Γενικό Οργανισμό της Πελοποννήσου», που θα του επέτρεπε να συγκεντρώσει τη στρατιωτική και πολιτική σία στα χέρια του. **Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει το ιστορικό παράθεμα του Σπηλιάδη Ν. Απομνημονεύματα (Α' 203-213)», στο Θέματα Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας από τις Πηγές, ΟΕΔΒ, Αθήνα 1998, σ. 92-93, ο πληρεξούσιος της Φιλικής Εταιρείας έγινε δεκτός με θέρμη από τους προκρίτους της Ύδρας και της ευρύτερης περιοχής**

Ο Υψηλάντης πρότεινε τη δημιουργία συγκεντρωτικού συστήματος διακυβέρνησης, ώστε να εξασφαλιστούν οι οικονομικοί πόροι για τη συνέχιση του αγώνα και η πειθαρχία στο στράτευμα. **Τα παραπάνω γίνονται τεκμαρτά και από την ιστορική πηγή στην οποία ξεδιπλώνονται με ενάργεια οι απόψεις του Υψηλάντη για τη διοίκηση του Αγώνα αλλά και του νεοσύστατου ελληνικού κράτους. Ο Υψηλάντης θεωρεί ότι η μεγίστη ικανή διαχείριση της κρίσιμης κατάστασης μπορεί να γίνει μόνο μέσα από τον συγκεντρωτισμό αρχής γενομένης από το διορισμό του ίδιου ως αρχιστρατήγου.. Θεωρούσε ότι οι τοπικιστικές τάσεις αποτελούσαν εμπόδιο για την οργάνωση του Αγώνα. Προς επίρρωση των παραπάνω ο Υψηλάντης εξέδωσε μια φλογερή προκήρυξη όπως καταγράφεται στο κείμενο β της ιστορικής πηγής με την οποία ζητάει την απόλυτη εξουσία με στόχο την απελευθέρωση του λαού και την ανάκτηση της ελευθερίας, της τιμής και της αξιοπρέπειας του.**

Β) Οι πρόκριτοι δεν αποδέχθηκαν την πρόταση του Υψηλάντη και με δυσκολία αποσοβήθηκε η σύρραξη. Η αντίθεση μεταξύ των δύο πλευρών δεν είχε ως αντικείμενο μόνο το ποιος θα κατείχε πραγματικά την εξουσία, αλλά αφορούσε και τη δομή τού υπό ίδρυση κρατικού οργανισμού. **Όπως επισημαίνει ο συγγραφέας του πρώτου ιστορικού παραθέματος οι πρόκριτοι πρότειναν τον ενισχυμένο ρόλο της Γερουσία στα πολιτικά τεκταινόμενα ενώ ο Υψηλάντης της απέδιδε αμιγώς συμβουλευτικό**

χαρακτήρα. Οι πρόκριτοι, έχοντας διαφορετικές επιδιώξεις, ήθελαν να είναι όλοι υπεύθυνοι για όλα. Συγκροτήθηκαν λοιπόν οι πρώτες παρατάξεις.

Ενδεικτικός επίλογος : Καταληκτικά γίνεται αντιληπτό ότι η αντίθεση μεταξύ στρατιωτικών και προκρίτων για το πολιτικό μέλλον του νεοσύστατου νεοελληνικού κράτος θα προκαλέσει ρήγμα ανάμεσα στους Έλληνες με σαφές προβάδισμα υπέρ των πολιτικών όπως αποτυπώθηκε αρχικά στο Προσωρινόν Πολίτευμα της Επιδάουρου.

B2. Το θετικό και αισιόδοξο κλίμα των δύο πρώτων ετών της λειτουργίας του νέου καθεστώτος άρχισαν να σκιάζουν απειλητικά σύννεφα, τα οποία επρόκειτο να δημιουργήσουν λίγο αργότερα σοβαρή εσωτερική κρίση.

A) Το Σύνταγμα της Κρητικής Πολιτείας ήταν υπερβολικά συντηρητικό και παραχωρούσε στον Ηγεμόνα, όπως ονομάστηκε ο Ύπατος Αρμοστής, υπερεξουσίες, που εύκολα μπορούσαν να τον οδηγήσουν σε δεσποτική συμπεριφορά. **Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά το ιστορικό παράθεμα της Μακράκη, Λ., Ελευθέριος Βενιζέλος 1864-1910, Αθήνα, ΜΙΕΤ, 1992 ο Ύπατος Αρμοστής είχε διευρυμένες αρμοδιότητες που απέρρεαν από τον συγκεντρωτισμό του Κρητικού συντάγματος το οποίο σε πολλές περιπτώσεις ήταν ατελώς διατυπωμένο. Ο Ηγεμόνας ήταν ο κύριος διαχειριστής του νησιού με τα υπόλοιπα όργανα της Κρητικής Πολιτείας να έχουν δευτερεύοντα ρόλο. Επιπλέον, η ασάφεια στον ακριβή καθορισμό αρμοδιοτήτων δημιουργούσε τριβές και προσωπικές αντιπαραθέσεις στο έργο της διοίκησης. Τα παραπάνω επιβεβαιώνονται και από το ιστορικό παράθεμα KEIMENO A το οποίο αναφέρει ότι η Κρητική Συνέλευση είχε περιορισμένες και ασάφειες αρμοδιότητες στην διοίκηση της Κρήτης παρόλο που εκλεγόταν με διετή θητεία. Οι τοπικοί παράγοντες της Κρήτης, που πολέμησαν για την ελευθερία του νησιού και στήριξαν με ενθουσιασμό τον Πρίγκιπα, έβλεπαν τώρα με δυσφορία και πικρία να παραγκωνίζονται και να διορίζονται σε καιρίες θέσεις Αθηναίοι σύμβουλοι του Γεωργίου, που αγνοούσαν τα κρητικά πράγματα και την ψυχολογία των Κρητών.**

Αλλά το πιο σημαντικό ήταν η διαχείριση του εθνικού ζητήματος της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα. Στο ουσιώδες αυτό ζήτημα παρατηρήθηκε εξαρχής διάσταση απόψεων μεταξύ του Γεωργίου και του Ελευθερίου Βενιζέλου. Ο Γεώργιος πίστευε ότι η λύση του εθνικού ζητήματος θα ωριμάζε με συνεχείς παραστάσεις και υπομνήματα προς τις Μεγάλες Δυνάμεις, ενώ ο Βενιζέλος, βλέποντας τα πράγματα πρακτικότερα και ρεαλιστικότερα, θεωρούσε ότι η λύση έπρεπε να είναι σταδιακή, με βαθμιαίες κατακτήσεις. Ως πρώτη μάλιστα κατάκτηση θεωρούσε την απομάκρυνση των ξένων στρατευμάτων από τις κρητικές πόλεις και την αντικατάστασή τους από ντόπια πολιτοφυλακή, με Έλληνες αξιωματικούς. Η διάσταση των απόψεων στο πολιτικό ζήτημα δεν άργησε να λάβει τη μορφή προσωπικής αντιπαραθέσης. Ο Βενιζέλος είχε καταστήσει σαφές ότι δεν αναγνωρίζει στον Πρίγκιπα το δικαίωμα να διαχειρίζεται προσωπικώς το εθνικό ζήτημα της Κρήτης: «Ως ένας εκ των τριακοσίων

ΚΥΚΛΟΣ

χιλιάδων Κρητών, δεν σας εκχωρώ το δικαίωμά μου, ώστε μόνος σεις να ρυθμίζετε αυτοβούλως την εθνική πολιτική του τόπου μου!». Κακοί σύμβουλοι του Γεωργίου διοχέτευαν χαλκευμένα και συκοφαντικά κείμενα στις αθηναϊκές εφημερίδες εναντίον του Ελευθερίου Βενιζέλου, γεγονός που δημιούργησε βαρύ κλίμα διχασμού.

Β) Η κρίση κορυφώθηκε στις 18 Μαρτίου 1901, όταν ο Γεώργιος απέλυσε τον Βενιζέλο από το αξίωμα του υπουργού. **Προς επίρρωση των παραπάνω, η ιστορική πηγή του Μητσοτάκης, Ε.Κ., Ο Επαναστάτης, το χρονικό του Θερισιανού αγώνα, Αίγαγρος, Αθήνα 1970, αναφέρει το επίσημο κείμενο απόλυσης της πολιτικής φυσιογνωμίας της Κρήτης Ελευθερίου Βενιζέλου με το επιχείρημα ότι διατύπωσε αποκλίνουσες κρίσεις από την κεντρική πολιτική γραμμή του Υπάτου Αρμοστί αναφορικά με το εθνικό ζήτημα της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα.** Για να υποστηρίξει τις απόψεις του στο εθνικό ζήτημα της Κρήτης, ο Βενιζέλος δημοσίευσε στην εφημερίδα «Κήρυξ» των Χανίων, που ο ίδιος εξέδιδε, πέντε πολύκροτα άρθρα, με το χαρακτηριστικό τίτλο «Γεννηθήτω φως». Ο Γεώργιος ακολούθησε πολιτική αδιαλλαξίας και προχώρησε σε μέτρα περισσότερο αυταρχικά, με την απαγόρευση της ελευθεροτυπίας και με διώξεις και φυλακίσεις διακεκριμένων μελών της κρητικής αντιπολίτευσης.

Ενδεικτικός επίλογος : Καταληκτικά γίνεται αντιληπτό ότι η προσωπική αντιπαράθεση μεταξύ Πρίγκιπα Γεωργίου και Ελευθερίου Βενιζέλου αναφορικά με την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα θα πάρει την μορφή εμφύλιας σύρραξης στο νησί με αποκορύφωμα την κήρυξη της επανάστασης στο Θέρισο στις 12 Μαρτίου 1905.

Επιμέλεια θεμάτων

Καλομοίρη Κατερίνα

Φιλόλογος